

OPINIA națională

Revista săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MĂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT

Din punct de vedere socio-politic, lucrările seminarului de la Bruxelles organizat de un oficiu al N.A.T.O., așa cum s-a specificat anterior, fac parte din ceea ce sociologii și politologii numesc "studii regionale". În lumea de azi, o lume a interdependențelor, schimbată și în continuă schimbare. Asemenea studii au însă, uneori, mai ales datorită unor transformări de anvergură, un caracter mondial. Dar ce înțeleg unii specialiști prin "studii regionale"? Acestea ar fi, după cum se arată într-o lucrare apărută recent și în limba română, "cercetări intense privind factorii politici, sociali și economici care se referă la state contigue geografic sau la grupuri de subdiviziuni de state ori la guverne locale. Studiile

"VOLATILITATEA" OPINIEI PUBLICE

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

regionale aspiră să înțeleagă elementele comune care unesc oamenii zonelor geografice... Regiunile au nevoie de acțiuni ușor identificabile, care să-i facă pe oamenii care trăiesc în acele regiuni să fie conștienți de fundamentul lor comun și de interesele lor comune. Organizațiile regionale formate din state dintr-o anumită

zonă geografică ajută la o asemenea conștientizare. De exemplu, NATO a dus la apariția unei conștiințe a regiunii nord-atlantice, astfel că numeroase studii au fost dedicate acestei zone".

(Continuare în pag. 6)

AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ: un examen decisiv și mai multe restanțe

- convorbire cu prof. dr. IOAN OANCEA,
ministrul agriculturii și alimentației -

- Stimate domnule ministru, lupta împotriva abuzurilor, a corupției de orice fel face sau ar trebui să facă parte din însăși condiția de guvernant, conferindu-i minima legitimitate morală necesară. Conduceți de peste un an un minister din al cărui vast și complex domeniu de activitate actele de corupție n-au lipsit și se pare că nu lipsesc nici astăzi. Dacă ar fi să faceți un bilanț al

acțiunilor de combatere a corupției din agricultură, acțiuni inițiate sub ministeriatul dv., ce ne-ați putea spune?

- Cred că aceasta este una dintre problemele față de care n-am manifestat nici o șovăială. Pentru că, așa cum sugerați și dv., corupția nu poate fi justificată de nimeni niciodată. De aceea, începând cu 1 decembrie 1992, de când mă aflu la conducere

rea Ministerului Agriculturii și Alimentației, am reacționat și am intensificat, cred eu, substanțial actul de control în agricultură. Organele de control ale ministerului au efectuat astfel, între 1 decembrie 1992 - 1 martie 1994, 1211 acțiuni de verificare, dintre care 966 la societăți cu capital integral sau majoritar de stat. Pe lângă acestea, Direcția generală sanitar-veterinară a efectuat 10114 controale specifice sectorului veterinar. Abuzurile constatate cu aceste prilejuri privesc mai cu seamă aplicarea Legii fondului funciar, legea respectării semințelor, regimul de aplicare a pesticidelor, împărțirea patrimoniului fostelor C.A.P., gestionarea unităților cu capital de stat.

- Nominalizarea zonelor de manifestare a abuzurilor, a corupției, a mai fost făcută; ceea ce interesează cu precădere pe cetățeanul României de astăzi sunt măsurile concrete adoptate: Ce s-a făcut în cazul

abaterilor semnalate? Unde și când?

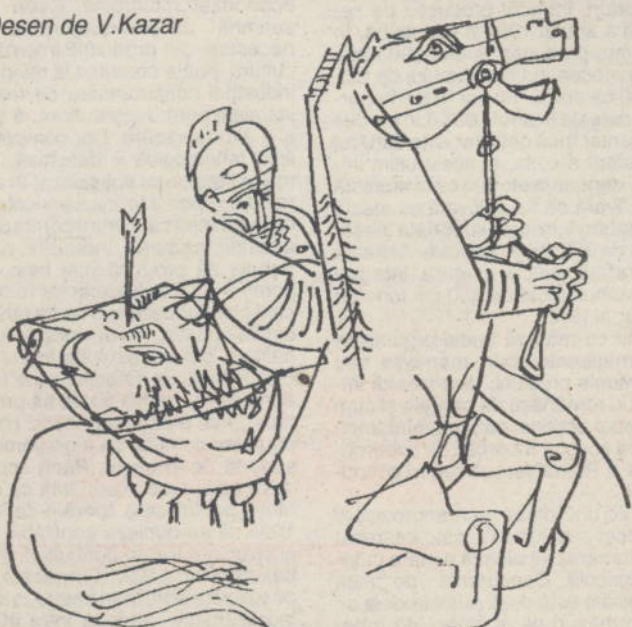
- Urmare a controalelor amintite, au fost luate măsuri pentru destituirea a 243 de directori generali ori directori de societăți comerciale. Au fost aplicate amenzi în valoare de 14,7 milioane lei, iar pentru faptele mai grave, au fost înaintate la Procuratură și la Ministerul de Interne 88 de dosare. Probleme deosebit de grave au fost constatate la "Agropol", din Popești Leordeni, la "Pomicola"-Băicoi, Tehnoutilaj-București, "Agroindaf"-Afumați, "Suinprod"-Cosmești, județul Galați, "Suinprod"-Verești, județul Suceava, "Avicola"-Gilău, județul Cluj și multe altele.

- Și ce efect pe termen mai lung au măsurile adoptate de ministeriatul dv.? Au redus ele frecvența și gravitatea abuzurilor? Dacă da, când credeți că vom ajunge să li se pună capăt?

- Multor abuzuri și, în genere, actelor de corupție din agricultură li se va pune capăt și ca urmare a

Dezbateră conceptiei
acad. **ANGHEL N. RUGINĂ**
prezentată în "Teoria și
practica economică în
epoca de tranziție și după".
În pag. 3, articolul semnat de dr.
Gh. ZAMAN: "Integralitatea
reforme și miracolul posibil al
economiei românești".

Desen de V.Kazar

Sufletul nu-i de vânzare

Basm-parabolă
de Ion Dodu Bălan

pag.5

PLEDOARIE PENTRU LECTURA SELECTIVĂ

Acad. ȘTEFAN MILCU

Am fost invitat să propun publicarea acestui eseu cu titlu provocator, după ascultarea, într-o adunare universitară, a afirmației unui coleg despre ignorarea tehnicii de documentare a studenților. Cu riscul repetării unor comentarii anterioare, publicate în considerațiile despre învățare și lectură, mă voi referi în cele ce urmează la "lectura selectivă".

Este evident că lectura implică o interrelație între lector și autorii textelor consultate care se diferențiază după motivarea determinantilor, inevitabil diferiți după caracterul materialelor documentare. În acest moment, al interrelației intervine decizia selectivă care obligă abordarea diferită a unui articol de ziar și a unui capitol dintr-un tratat. Abundența ofertei din numeroase cotidiane impune și în aceste cazuri o lectură diferențiată; în prima etapă, în selectarea publicației și în a doua, în modul cum o folosim. S-au format în mod surprinzător purtători ai unei culturi de gazetă, cu date insuficient controlate, erori de interpretare culese din diferite domenii ale științei, tehnicii și culturii, nu rareori subtitrate ca fiind senzaționale.

S-au format astfel purtători ai unei culturi incerte. Fenomenul l-am constatat și în știință, datorită informațiilor culese exclusiv din diferite reviste în care, prin însușirea neselectivă a datelor, se ignoră coeficientul de incertitudine al descoperirilor care n-au suferit rigurosul proces de validare prin confruntare.

Situația este cu totul alta prin lectura monografiilor specializate și a tratatelor în care acest proces selectiv a fost realizat. Este explicabil de ce numai lectura selectivă, culeasă și conspectată din aceste materiale documentare, poate conferi un fond de cunoaștere care suportă continua mișcare a descoperirilor, dobândind astfel noi valențe, asemenea unei construcții cu temelii solide.

În tehnica lecturii selective este recomandabilă reținerea conținutului esențial prin prospectare, care poate fi o notație sau o înregistrare în fișe. Publicațiile elaborate cu ajutorul acestor instrumente documentare se impun atenției și validării lor.

Apariția înregistrărilor audio-vizuale, în care locul principal îl ocupă casetele, calculatorul, xerografia, ajută la realizarea unei documentări selective și oferă posibilitatea unei refolosiri indefinite.

În concluzia acestui eseu rezultă că o documentare corectă implică o lectură selectivă care impune un model diferit în lectura unui ziar în comparație cu un text, elaborat în știință și cultură, care aspiră la perenitate.

Ca Dunărea
și Carpații

NICOLAE

IORGA

pag.5

faptului că, acum, controlul nostru este organizat și funcționează mai bine, iar mulți dintre cei ajunși la conducerea unităților agricole în anul 1990, când a fost un "hei-rup" general, fără prea multe considerente de ordin moral, au fost înlăturați. Privatizarea va avea și ea un efect pozitiv în combaterea corupției, la fel și integrarea producției, cu eliminarea verigilor intermediare favorabile corupției, ca și faptul că astăzi încep să ajungă în frunte oameni gospodari, competenți, dintre care noi avem foarte mulți.

- Într-adevăr, România are un corp de specialiști agronomi cu o înaltă pregătire științifică și capacitate organizatorică; apreciați că ei sunt folosiți astăzi la adevărata lor valoare? Sau, cumva, există anume caracteristici ale agriculturii românești actuale (dimensiune restrânsă a exploatațiilor, dotare tehnică insuficientă, mentalitate etc.) care vin în contradicție cu rolul de prim ordin al specialistului agronom în organizarea și desfășurarea optimă a producției agricole?

■ Mihai IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 2)

OPINII DE ACTUALITATE ÎN "OPINIA NAȚIONALĂ"

INTEGRALITATEA REFORMEI ȘI MIRACOLUL POSIBIL AL ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

Lucrările profesorului Anghel Rugină abordează o gamă largă de probleme economice din perspectiva transformărilor teoretico-metodologice, cât și a aplicabilității lor practice. În acest bogat perimetru științific, un loc aparte își găsește și gândirea cunoscutului profesor în legătură cu teoria și practica economică în epoca de tranziție și după. Fără a face o exegeză a ideilor și raționamentelor care stau la baza economiei de tranziție în concepția profesorului Rugină, relevăm câteva reflecții asupra reformei economico-sociale în România generate de o lectură recentă a acestora.

După cum este firesc, ideea "reformei integrale" este nu numai acceptată, dar constituie și un numitor comun pentru cele mai diferite curente de gândire economică din țara noastră. În pofida postulerii de plano a acestei cerințe, integritatea practică a reformei este departe de a se realiza. Explicații pot fi multe în legătură cu acest neajuns și, într-o măsură mai mare sau mai mică, se pot sprijini pe fundamente subiective sau obiective.

De ce suferă reforma economico-socială din țara noastră de incoerență?

În opinia noastră, una din cauze rezidă în faptul că economia de piață - pe care dorim s-o realizăm în România - este înțeleasă fie trunchiat, fragmentar, rupt de condițiile istorice și social-economice, fie la modul ideal, de funcționare și organizare societală. În primul caz, "integralitatea reformei" lipsește datorită incapacității de a sincroniza transformările mecanismelor sale, în cel

de al doilea este vorba de o idealizare a unui mecanism (respectiv cel de piață) care, incomparabil mai bun decât cel totalitar, are totuși o serie de imperfecțiuni recunoscute și abordate în profunzime în toate manualele de economie din țările occidentale și resimțite în practică. Ca atare, este absolut necesar să se analizeze cu deosebită atenție imperfecțiunile pieței libere, concurențiale atât într-o economie matură de piață, cât și într-una în tranziție, pentru asigurarea unei reforme integrale.

De altfel, în teorie se și face distincția, de exemplu, între concurența "perfectă" - o construcție ideală - și cea "imperfectă" care se manifestă în economia reală. Când toată lumea îmbrățișează "economia de piață" - având o reprezentare mai mult sau mai puțin clară în legătură cu semnificația acesteia - pare de-a dreptul "jenant" probabil, pentru marea majoritate, să se trateze și "neajunsurile" unui astfel de sistem economic.

Este bine să nu ne hrănim cu iluzia că piața sau privatizarea, prin ele însele, reprezintă un panaceu al economiei în tranziție, zguduită de tributul dureros al transformărilor. Să nu uităm că, altădată, și "proprietatea socialistă" reprezenta axiomatic leacul universal al tuturor problemelor economico-sociale! Așadar, reforma integrală, susținută de profesorul Rugină, impune abordări complexe, de ansamblu ale proceselor și fenomenelor economice, pe baze obiective, din care evident nu trebuie să lipsească luarea în calcul și a imperfecțiilor, neajunsurilor, capcanelor și efectelor nefavorabile ce pot apărea

sau sunt deja verificate într-un sistem economic.

După cum se știe, una din imperfecțiunile pieței concurențiale a fost, este și va rămâne **insuficiența informației economice** care generează dezechilibre între cerere și ofertă, erori de comportament și anticipații nerealiste. Fără să ignore sau să ascundă existența acestui neajuns, atât teoreticienii, cât și practicienii economiei de piață au încercat să-l diminueze prin îmbunătățirea sistemelor informaționale, ca și a unor tehnologii adecvate, astfel încât informația a ajuns să fie astăzi unul dintre cei mai valoroși factori de producție. În plus, remarcă și faptul că acest neajuns a fost sensibil diminuat odată cu introducerea calculatoarelor în toate domeniile.

În economia de tranziție, fracturarea sistemului informațional capătă dimensiuni grave care ar putea, pentru o bună perioadă de timp, să compromită înseși laturile incontestabil valoroase ale mecanismelor de piață. În condițiile unui sistem informațional care nu oferă semnale la timp și de bună calitate, procesele decizionale sunt paralizate, lipsite de fundamentare. Exemple de imperfecțiuni ale unui sistem, care, voit sau nu, este privit unilateral, numai prin prisma avantajelor prezentate sau "citate în cărți", pot fi numeroase, dar lipsa de spațiu nu ne permite o continuare în acest sens.

Sustânând economia de piață, recunoscându-i avantajele, cred că în egală măsură trebuie să-i semnalăm și neajunsurile, imperfecțiunile, astfel încât, în cunoștință de cauză, s-o

putem realiza, în condițiile miniimizării efectelor nefavorabile pe care le-ar genera acestea.

Potrivit părerilor profesorului Rugină, economia de tranziție se poate realiza "fără inflație, șomaj, deficit în buget și balanța de plăți internațională". Ba mai mult, este posibil chiar "un miracol economic românesc", bazat pe convertirea legii nescrise a Omeniei într-un principiu fundamental de organizare socială, acesta fiind - afirmă numitul savant - sensul adevărat al expresiei de "miracol economic".

Dintotdeauna s-a considerat că șomajul și inflația sunt, dincolo de limitele lor normale (naturale), factori de entropie economică și socială. Relevăm în acest sens că premisele principale de la care pleacă posibilul "miracol al economiei românești" sunt absolut corecte și nu cred să se găsească numeroși adversari ai acestora, întrucât ele se bazează pe compatibilitatea dintre echitate și justiție socială, pe de o parte, și eficiența economică, pe de altă parte, ceea ce se încadrează perfect în conceptul de "Omenie". Situându-se în condițiile economiei românești reale în tranziție, miracolul trebuie vizualizat și perceput la diferite niveluri și grupuri sociale, prin prisma ancorării tuturor membrilor societății noastre, dincolo de exacerbări ale intereselor personale, în multiplele elemente pe care le conține numitorul comun al României, pe plan intern și internațional. Într-o viziune optimistă, cred că dispunem de întreaga forță necesară pentru a surmonta dificultățile și a realiza miracolul despre care vor-

bește cu atâta convingere profesorul Rugină, dacă și numai dacă fiecare dintre noi vedem în integralitatea reformei în România o cauză personală căreia să ne dedicăm cu devoțiunea de care am dat dovadă de atâtea ori în situațiile limită ale existenței noastre.

Totodată, este bine să ținem seama de faptul că astfel de miracole s-au mai produs și se mai produc, că analiza și cunoașterea mecanismelor lor nu trebuie să ne conducă la concluzia că, nefiind japonezi, nemți, chinezi etc., nu le putem realiza. Dimpotrivă, aceste situații ar trebui să reprezinte un exemplu care merită orice osteneală pentru a fi urmat, ținând seama că reforma, progresul în general înseamnă o distrugere constructivă (și nu una demolatoare), bazată pe inteligență, cunoștințe științifice și tehnici moderne.

Miracolul economiei românești, ca orice operă de geniu, presupune har în proporție de 5% și, în rest, muncă. Cum acel 5% poporul român îl are, nu ne mai rămâne decât adăugirea unui efort de 95%, condiție nu numai necesară, dar și suficientă pentru transformări profunde în societatea românească. Posibilitatea realizării miracolului economiei românești mai depinde și de alți factori obiectivi și subiectivi. Favorizarea acțiunii acestor factori va depinde în mare măsură de cunoașterea de către fiecare dintre noi a mărimii relative și absolute a **decalajelor economice, tehnologice și sociale** semnificative dintre România și economiile dezvoltate, astfel încât să avem o reprezentare clară de unde plecăm și unde va trebui să ajungem întru realizarea "miracolului".

■ Dr. Gheorghe ZAMAN,
directorul Institutului de
Economie Națională

DIALOGUL SOCIAL ÎNTE RIGOARE ȘI FINALITATE

În complicata și dramatica luptă pentru a "ușura" tranziția la economia de piață, efortul de a implica cât mai multe forțe, de a le consulta, a le cunoaște opțiunile în legătură cu strategiile propuse este benefic pentru toată lumea. Dar cu o condiție. Aceste interminabile și, uneori, epuizante runde de convorbiri să nu rămână un scop în sine, concluziile conturate de fiecare dată să nu se rezume doar la un simplu și obsesiv caracter explorator.

În asemenea cazuri, dialogul, fără a purta în sine și cu sine o anumită finalitate socială, creează doar aparența voinței de a cunoaște și alte variante, de a lărgi viziunea strategică, a îmbogăți pachetul de soluții posibile. Și, fără capacitatea de a înțelege sensurile opțiunilor formulate de partenerii de discuții și de a evalua implicațiile aplicării lor în corelație cu obiectivele fundamentale ale strategiei preconizate, nu se poate nicicum depăși pragul inițial.

Așa se face că asistăm, nu fără interes, la preocupările actuale de a se realiza un pact politic pe baza căruia apoi să se poată construi liniștea socială atât de necesară pentru implementarea obiectivelor reformei economice, concomitent cu acordarea unei reale protecții sociale. Dar, în mod paradoxal, pe măsură ce dialogul se amplifică, șansele de a se contura și soluții concrete care să contribuie la calmarea tensiunilor, la ameliorarea costului social al tranziției, parcă se îndepărtează tot mai mult. Finalitatea lui devine un fel de... fata morgana. Și, în această perioadă, când la "vârf" totul sau aproape totul se concentrează cu obstinție pe dialog, un dialog cu orice preț, când se consumă atâtea timp și energie care ar putea fi puse în valoare pentru a se putea rezolva măcar una din multele și dificilele probleme implicate de această trecere ireversibilă la economia de piață, ai senzația că totul continuă să meargă de la sine și în sine, pe căi dinainte știute, că liberalizarea cursului de schimb devine tot mai pronunțată și mai umiltoare, inflația tot mai galopantă, suferința oamenilor tot mai crudă.

Aceiași destin, aceeași "finalitate" o are și dialogul nesfârșit cu sindicatele ale căror revendicări, trebuie să recunoaștem, vizează cu precădere veniturile salariale. Aceasta și pentru că, poate, consultările se declanșează cumva post-festum și nu înainte de a se adopta măsuri care afectează nivelul acestora și, de cele mai multe ori, în absența patronilor și a managerilor. Pentru a nu mai aminti de numeroasele acțiuni de consultări și asistență, simpozioane și mese rotunde, colocvii și seminarii care sunt adeseori spectaculoase, dar după consumarea unor asemenea momente s-ar cuveni ca eventual sau cel puțin aceleași forțe organizatorice să-și pună întrebarea fundamentală: cu ce "capital" de informații și de experiență am rămas, și, mai ales, cum se poate valorifica, adapta condițiilor specifice țării noastre acest "capital"?

Altminteri, la capătul discuțiilor, singura concluzie prezentată uneori ca pe un câștig de preț și transmisă cu seninătate, firește de loc liniștitoare, sună așa: "Rămânem în continuare deschiși dialogului!"

Sigur, o asemenea disponibilitate spre dialog este mai mult decât necesară; nimeni și nicăieri nu poate afirma că deține întregul adevăr, cunoaște soluțiile optime de traversare a drumului spre economia de piață fără greutăți. Dar tocmai de aceea o astfel de disponibilitate se cere a fi din plin fructificată.

■ ADELA DEAC

PROPUNERI DESPRINSE DIN PARTICIPĂRILE DE PÂNĂ ACUM LA DEZBATERE:

● Ar fi edificator pentru toată lumea să se organizeze o masă rotundă la care să participe economiști renumiți, de talie națională și internațională, din instituțiile de învățământ superior de profil, din Institutul Național de Cercetări Economice în prezența, dacă se poate, chiar a acad. Rugină. (Prof. univ. dr. MIHAI PĂRĂLUȚĂ)

● Pe baza studiului oferit de profesorul Anghel Rugină se impune elaborarea unei noi sinteze între știința economică și practică, între clasicismul echilibrelor și globalismul monetaristilor, pornind de la soluții bazate pe realitățile actuale și pe situațiile previzibile ale realităților potențiale. (Dr. Constantin CIUTACU, director științific al Institutului de Economie Națională)

● Considerăm că ar fi profitabil atât în planul științei economice, cât și în cel al acțiunii practice dacă am constitui un **laborator științific** în care să se întâlnească profesori, cercetători, studenți, specialiști din instituții de sinteză, din întreprinderi economice,

care să dezbate și să-și spună părerea în legătură cu tezele și propunerile cuprinse în fragmentele din studiu publicate. De asemenea, s-ar putea face un **experiment referitor la modul concret de aplicare practică**, s-ar putea evalua rezultatele. Suntem convinși că, atunci când se află în România, profesorul Anghel Rugină ar avea amabilitatea de a participa la asemenea dezbateri și experimente. (Prof. dr. CORALIA ANGELESCU)

● Se simte nevoia acută a unui **sistem informațional** pentru cunoașterea mărimii relative și absolute a decalajelor economice, tehnologice și sociale semnificative dintre România și țările cu economii dezvoltate, care să ofere semnale la timp și de bună calitate, în așa fel încât să se poată asigura o reprezentare clară asupra stadiului de unde plecăm și a nivelului la care va trebui să ajungem întru realizarea "miracolului". (Dr. GHEORGHE ZAMAN, directorul Institutului de Economie Națională)

"VOLATILITATEA" OPINIEI PUBLICE

(Continuare din pag. 1)

Autorii, profesori la Western Michigan University și Brigham Young University, explică semnificația acestei orientări prin faptul că "în ultimii ani, studiile regionale, sondajele de opinie au câștigat teren" ca rezultat al dependenței tot mai mari de grupurile regionale și al unui interes redus pentru programe globale".

Seminarul de la Bruxelles, așa cum este el prezentat în revista NATO (nr. 6/dec. 1993) pare a da dreptate dar și contrazice aprecierea de mai sus. Iar aceasta, pentru simplul motiv că NATO a încetat să mai fie o simplă organizație regională, după ce, cum scriu autorii citați, "opusul său, Organizația Tratatului de la Varșovia", a dispărut, s-a dezintegrat după ce decenii întregi încercase "de asemenea să creeze un sentiment de unitate bazat pe interese comune de securitate".

De fapt, NATO tinde să ia dimensiuni "multizonale", dacă se poate spune așa, dimensiune sesizată de seminarul de la Bruxelles, nu numai prin proveniența participanților, ci și prin problematica pusă în discuție, prin evaluarea și analiza unor semnificative sondaje de opinie.

Continuăm comentarea acestora tocmai datorită împrejurării că în noua situație istorică, opinia publică din diverse țări, iar prin aceasta opinia publică internațională, au devenit mai active și demonstrează o relevantă percepție a schimbărilor, inclusiv a rolului NATO ca organism ce tinde a depăși funcțiile sale strict regionale. În același timp, imaginea sa în lume, ca și în "zona fostului adversar" se schimbă lent. Un sondaj de opinie din Rusia, de după puciul din octombrie 1993, arată că numai 9% din cei interogați aveau încredere în NATO.

Seminarul de la Bruxelles a pus în evidență, în mod relevant, evoluția punctelor de vedere în Rusia referitor la tema forțelor armate și a opiniei publice. Analistul rus Mihail Levčinski a prezentat, în cadrul seminarului, unele considerente interesante pe această temă. După opinia lui, confruntarea violentă din octombrie 1993 de la Moscova arătase importanța armatei, reflectând și situația din întreaga țară, caracterizată de autori prin "serioase tensiuni sociale, instabilitatea structurilor de stat, dispariția valorilor tradiționale, o demoralizare generală și lipsă de încredere în viitor". Expertul rus sublinia că sondajele de opinie din ultimii patru ani au arătat că "încrederea poporului rus în armată a descrescut continuu", relevând că "în sistemul sovietic statul exercitase control complet și efectiv asupra informațiilor", iar prin rețeaua de propagandă impuse o ideologie care implica inocularea unui adânc respect pentru armată "ca singurul garant al păcii într-o lume amenințată de o Alianță apuseană agresivă". În opinia sa, armata era mai mult decât atât: era o organizație puternică folosită în scopuri politice până ce "a căzut blocada asupra informațiilor" în vreme ce guvernul lua măsuri pentru a pune capăt "afacerii afgane, sângeroasă, foarte costisitoare și lipsită de glorie". Dar lucrurile nu se opresc aici, continuă relatarea asupra seminarului de la Bruxelles. Armata a fost folosită de multe ori "într-o succesiune de afganistane interne, de conflicte naționale sângeroase și războaie regionale" din Asia Centrală până în Moldova, culminând cu lovitura de stat nereușită din 1991.

Potrivit comentariului din revista NATO, conflictul și violența din octombrie 1993 n-au făcut ca "armata și elita politică să se lupte una cu alta", ci au pus în evidență "o luptă în sânul elitei care venise la putere în 1991 și servea la ilustrarea contradic-

țiilor în cadrul forțelor armate referitoare la rolul lor în stat și în lupta pentru putere".

Cât privește părerea publicului rus, nu este lipsit de relevanță a menționa rezultatele sondajelor de opinie de după evenimentele din octombrie 1993: numai 21% din populație credea posibilă dictatura militară, în vreme ce 45% exprima convingerea că există șanse foarte puține pentru așa ceva, iar 78% aproba implicarea militarilor în confruntarea din octombrie. La fel de relevantă este, după părerea noastră, existența unei diferențe importante între vederile elitei și ale publicului larg; aproape jumătate din corpul elitei ar fi gata să trimită trupe "la cerere" celorlalte republici, în vreme ce numai o treime din public ar vrea să se facă acest lucru. Procentajele au scăzut substanțial când publicul a fost întrebat dacă forțele rusești ar trebui să participe la acțiuni internaționale în afara fostelor republici sovietice. Aceleași sondaje au relevat că "elita militară ar fi alarmată dacă vecinii din Europa răsăriteană ar fi admiși în Alianță (Alianța NATO - n.n.) iar Rusia ar fi exclusă".

Față de un asemenea tablou social-politic, părerea analistului rus este că dacă după dezintegrarea fostului imperiu sovietic armata rămâne "aproape singura structură de stat capabilă, în cazul unei crize politice, situația ar fi extrem de periculoasă nu numai pentru Rusia și vecinii ei, dar și pentru destinul omenirii".

Seminarul de la Bruxelles are, între altele, meritul că a scos în evidență adevărul incontestabil că oricât de schimbătoare, de volatilă ar fi opinia publică într-o problemă ca aceea a securității naționale și internaționale, ea nu este și nu poate fi aceeași în diverse contexte geopolitice. Astfel, abordând situația din Anglia și perceperea de către public a rolului forțelor armate, Mi-

chael Clarke de la Centrul pentru Studii de Apărare de la King's College, Universitatea din Londra, a afirmat că "liderii politici britanici fie că n-au reușit să înțeleagă sprijinul care trebuie acordat NATO pentru a acționa dincolo de frontierele sale, fie l-au ignorat voit". În opinia sa, atitudinea britanicilor față de menținerea păcii și operațiile NATO se deosebește de cea a altor țări europene deoarece sondajele de opinie arată că "publicul britanic este mult mai doritor decât conducătorii să aducă contribuții mai mari la forțele internaționale".

În concepția analistului de la Universitatea din Londra, britanicii sunt gata, prin tradiție, să-și asume un rol activ, constructiv și responsabil în problemele internaționale și au mare încredere în forțele armate, în calitatea și capacitatea acestora de a reuși în îndeplinirea misiunilor. Este demnă de reținut observația că încrederea publică n-a fost diminuată de faptul că nu s-a reușit terminarea conflictului din Irlanda de Nord, dat fiind că "soluția se consideră a fi în mâinile conducătorilor politici mai degrabă decât ale armatei".

Analistul britanic susține că există totuși o oarecare "volatilitate a opiniei publice", rezultată din ipoteza construită pe baza unui sondaj din care rezultă că atitudinea față de operațiile de menținere a păcii la scară mondială s-ar putea schimba foarte repede. Între motivațiile acestei atitudini se situează constatarea că, odată cu sfârșitul războiului rece, publicul din care 80% sprijină NATO - "nu mai simte nici o amenințare concretă față de Apus", apreciind că obiectivele Alianței au devenit mai abstracte și mai puțin legate de interesele naționale britanice.

Efectuate în diverse țări, sondajele de opinie la care se referă publicația NATO pun în evidență conștiința opiniei publice generale că una din problemele vitale ale lumii de azi - pace pentru toți și prosperitate pentru fiecare - nu poate și nu trebuie să rămână numai preocuparea elitelor politice.

- 1) Jack C. Plano, Robert E. Riggs, Heleman S. Robin, *Dicționar de analiză politică*, Editura "Ecce Homo", București, 1993, pag. 151.
- 2) Idem.

DEMOCRAȚIA ȘI MISTIFICAREA POLITICĂ

În curgerea istorică, democrația a cunoscut multe faze de triumf dar și destule de fetișizare, de mistificare, de extrapolări. În fond, de la democrația antică (orientală, greacă, romană) ea a preluat nu numai anumite virtuți intrinseci, cunoscute și recunoscute peste veacuri, dar și anumite tare ale ei, anumite tendințe, fie ele și în nuce, spre o anumită posibilitate de alienare, de mistificare a unor raporturi, a unor valori, a unor idealuri mai mult sau mai puțin democratice în esența lor.

Se poate observa totuși că, date fiind condițiile specifice primelor faze ale afirmării și dezvoltării democrației, când ea se putea exercita direct sau preponderent direct, posibilitățile unor exagerări, unor abuzuri, unor transgresări ale normalului erau atunci mai puține. Sporirea numărului populației, al cetățenilor, al grupurilor de indivizi pe care le uneau anumite interese, idealuri, năzuințe de ordin economic, social, politic, juridic în special, sporirea numărului de asociații, organizații, instituții între care în mod necesar se stabileau multiple legături, raporturi solicitate de conviețuirea lor în societate, au determinat îmbogățirea democrației cu noi și variate forme de afirmare, cu noi metodologii, cu o nouă forță de penetrare în mecanismul social.

Fiecare epocă mai însemnată în istorie și-a avut și își are contribuția sa, meritele și limitele ei în dezvoltarea democrației, a valorilor și a virtuților sale cele mai mult sau mai puțin transparente. Dar democrația nu s-a putut dezvolta niciodată în vid. Ea nu s-a putut afirma decât într-un anumit cadru concret și printr-o continuă raportare la autoritate: prestatală, statală, națională, la putere, la un anumit sistem de valori politice, sociale, juridice, morale.

Privită istoric, democrația a adus, indiscutabil, cu sine un anume grad de umanizare a raporturilor interumane. Ea - mai ales în evidente epoci de progres, marcat mai vizibil în momentele Renașterii, Iluminismului etc. - a izvorât din rațiuni pământene, laice și, prin aceasta, receptarea ei pozitivă nu a avut nevoie de prea multe legitimări, de prea multe pledări pro domo. Ea izvora, să zicem așa, din natura lucrurilor, din viul vieții sociale, cum susțineau mai ales reprezentanții teoriei Dreptului natural.

Totuși, în nici o epocă, în nici un răstimp a istoriei, reprezentanții teoretici ai democrației n-au făcut sau n-au făcut total abstracție de o "glazură" mistică în explicarea fizionomiei societății, a rânduielilor existente într-o epocă sau alta.

Deși democrația, și teoretic și practic, a contribuit, după opinia noastră cel puțin, la dezvoltarea unei viziuni și analize raționale a resorturilor, mecanis-

melor și valorilor specifice societății, statului, societății civile, ea nu a fost "curățată" sau ocolită de anumite elemente mistice. Democrația a probat și probează - cu diferențe nu numai de nuanță de la un autor sau altul, de la o școală de gândire la alta, de la o zonă geografică la alta, de la o țară la alta - și o anume mistică.

Prin esența ei, democrația ține de o anumită putere politică, de o anumită formă de organizare a puterii politice și este, fie și mediat, influențată de o anumită cultură politică și o anumită conștiință civică. Or, cum puterea politică nu e scutită de o anumită mistică politică, nici democrația, care se află în indestructibilă legătură cu puterea politică, nu e eludată de o astfel de influență. Cunoscutul filosof francez Louis Rougier definea cu mult în urmă mistică politică drept "ansamblul credințelor care nu se pot demonstra nici prin rațiune, nici fonda în experiență, dar care sunt acceptate orbește, pentru motive iraționale". După el, mistică politică atrage după sine și o anumită "mistică democratică". În toate timpurile, mistică politică a presupus fie ocolirea, fie deformarea adevărului, fiindcă nici despre putere, despre politic, despre variile lui aspecte nu pot exista mai multe adevăruri. Și tot din toate timpurile, mistică politică a presupus mai multă manipulare, cârdășie.

Mistificarea politică conduce indubitabil la politicianism. Ea duce la golirea politicii de conținutul ei complex, riguros, rațional, contravenind, implicit, științei politice, care presupune rațiune, generalitate, esențialitate. Mistificarea politică duce la subiectivism și relativism, la scepticism, la demagogie și la o retorică pur declarativă. Prin finalitatea ei, presupunând că are una în orice împrejurare, ea viciază înseși funcțiile politicii, ale științei politice, care, cum se știe, își conjugă eforturile cognitive, apreciative, normativ-aplicative în vederea reflectării adecvate a politicului.

Dacă în epoca medievală - condusă după slogane de genul: crede și nu cerceta, cred pentru că e absurd - mistificarea politică și nu numai politică era oarecum motivată, ea nu-și mai are justificare în nici un fel în epocile ce au urmat evului mediu și cu atât mai puțin în epoca modernă și contemporană.

Tentația spre mistică politică este foarte veche. Ea a bătut la porțile fiecărei epoci, cu mai mare sau mai puțin succes. Se poate aprecia că nici epoca noastră nu o refuză categoric sau în totalitate. Tentația respectivă se extinde mai adânc sau mai superficial, indiferent de titulatura sau natura regimurilor sau sistemelor social-politice.

Înlăturarea subiectivismului în intuirea democrației, atât teoretic, cât și practic, presupune a admite că nici în acest domeniu nu au ce căuta sloganuri de genul "fac ce vreau", "ne descurcăm cum credem că e mai bine", "știm noi ce facem" etc.

Cum politica nu se face "după ureche" sau "după fler", nici democrația nu se face "după ureche", după impresii mai mult sau mai puțin subiective. Ocolirea cerințelor respectării unui cadru ordonat al democrației poate duce, și din păcate a dus, dacă avem în vedere îndeosebi situația din fostele țări socialiste, la totalitarism, la haos, la practici anarhice, abuzive și, în consecință, subiectiviste.

Firește, semnificația democrației a fost interpretată diferit în diversele epoci istorice, în lucrări de referință în istoria doctrinelor politice, juridice, în filosofii de profil, în câmpul social-politic. Ea primește și astăzi conotații diferite și, nu de puține ori, peiorative. Istoria a corectat, desigur, anumite rezerve față de democrație sau, mai exact, a relevat generos valențele pozitive ale acestei forme de organizare socială. Fiindcă, fără dubii, democrația este până în prezent modalitatea cea mai largă de participare a indivizilor, a colectivelor la viața social-politică, juridică etc., în care ea a reușit să se impună în pofida diverselor meandre.

■ Prof. dr. Marin VOICULESCU

În arta populară românească, pentru tradiția sa îndelungată și strălucită, pentru locul ocupat în desfășurarea de fiecare zi a vieții oamenilor, ceramicii i se acordă o importanță aparte, definită atât prin frumusețe cât și prin utilitate. Câteva mari centre producătoare sunt răspândite pe întreg teritoriul țării. Oboga (Oltenia) este unul dintre cele mai cunoscute și apreciate.

În imaginile din paginile 6 și 7: urcioul și strachina de Oboga, piese remarcabile în Muzeul de artă populară al României.

SECURITATEA ROMÂNIEI DIN PERSPECTIVA PARTENERIATULUI PENTRU PACE

CE VA FI ?

lată două aprecieri recente pe problemele ce ne interesează aici. Prima se referă direct la Parteneriatul pentru Pace. Cealaltă privește realitățile general europene în perspectivă, acoperind deci și acele realități la care încercăm să răspundem ideea de Parteneriat.

"Cred că acest concept al Parteneriatului pentru Pace oferă timp atât NATO, cât și posibililor viitori membri să reflecteze profund asupra problemelor dificile ale caracterului și dimensiunii finale ale Alianței atlantice. De asemenea, oferă timp pentru a vedea cum evoluează evenimentele din Rusia... Prezentat în mod curent ca un efort de înțeles care urmărește să nu contrarieze Rusia, Parteneriatul pentru Pace plasează Rusia și Ucraina pe aceeași listă de viitori membri cu Polonia, Ungaria și Republica Cehă. O asemenea invitație este atât de largă încât nu prea are nici o semnificație. Ziua în care NATO va accepta Rusia ca membru va fi ziua în care NATO nu va mai fi necesară".

"Pentru mine este absolut de neconcepțiu ca granița germano-poloneză să rămână pe termen lung frontiera estică a Uniunii Europene. Extinderea profundă și simultană a Uniunii Europene este decisivă pentru asigurarea păcii și garantarea libertății. În acest sens, problema unificării europene constituie o opțiune între război și pace în secolul viitor". Prima dintre declarațiile citate aparține cunoscutului și influentului Sam Nunn, președintele Comitetului pentru Serviciile Armate ale Senatului S.U.A.; cea de a doua - cancelarului german Helmut Kohl. Amândouă se referă, în fond, la una și aceeași problemă, problema viitorului continentului european în întregul său. Iar acest viitor poate rezulta din prevalarea uneia dintre cele două tendințe fundamentale care se conturează, anume tendința spre parteneriat și cooperare ori, dimpotrivă, tendința spre confruntare și conflict.

Afirmarea primei tendințe va presupune existența voinței politice din partea marilor puteri europene sau prezente în Europa de a găsi modalități de acomodare reciprocă a propriilor interese spre a se evita apariția unor divergențe fundamentale, promovarea cu succes a integrării, înainte de toate economice, extinsă la scara întregului continent, gestionarea crizelor și soluționarea conflictelor într-un cadru democratic și prin mijloace exclusiv politice. Eșecul afirmării unor astfel de evoluții ar însemna cu siguranță apariția a noi diviziuni ale Europei, constituirea a noi grupări și alianțe de state, adică reapariția blocurilor și a politicii de bloc, ceea ce mai devreme sau mai

târziu va împinge lucrurile spre confruntare și război.

Și într-o perspectivă și în alta, pentru România Parteneriatul pentru Pace are șanse să se dovedească o alegere justă. Cu câteva condiții:

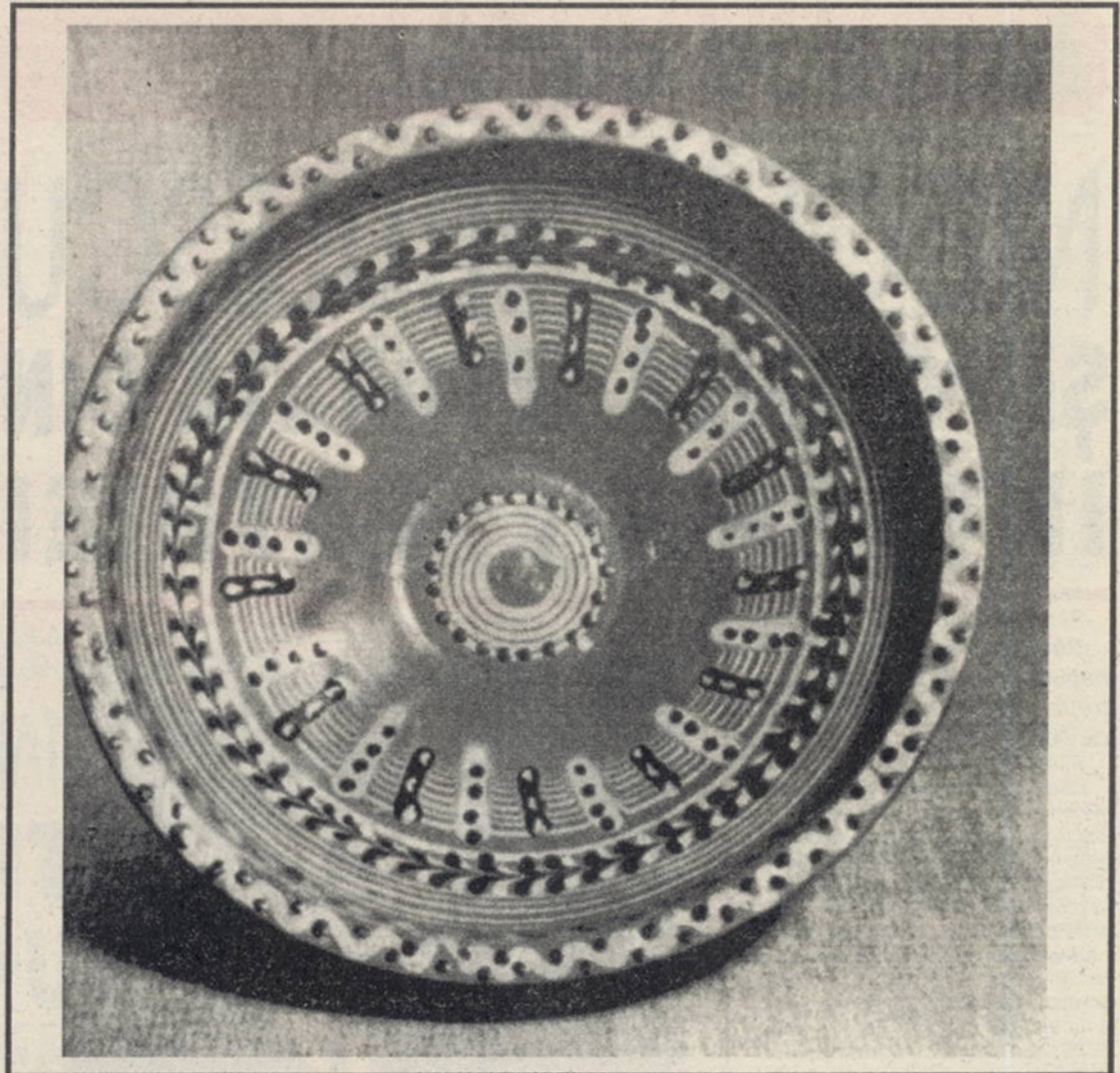
Mai întâi, să ne apropiem de noi noștri parteneri cu realism și simțul măsurii, cu deschidere, dar cu demnitate, cu încredere, dar fără a idealiza pe nimeni și nimic. Să promovăm activ orice posibilitate utilă oferită de Parteneriat, dar să nu uităm că noua noastră relație cu structurile de securitate euro-atlantice nu include garanții de securitate pentru România. Istoria noastră recentă ne-a arătat că mari puteri occidentale, între ele fiind și prietene tradiționale ale României, n-au ezitat să sacrifice interesele noastre naționale în numele altor interese, mai înalte și mai importante pentru ele, interese care se dovedeau a nu fi și ale noastre. Nu este cazul ca experiențe tragice ale trecutului să ne facă neîncredători și suspicioși; dar nici nu ne putem permite să dăm uitării astfel de experiențe.

În al doilea rând, integrarea în structurile euro-atlantice constituie elementul esențial în politica noastră externă. De aici decurge firesc prioritatea acordată măsurilor practice menite să materializeze această orientare. Prioritate nu înseamnă însă nicicum exclusivism. Sper că nu vom uita de ansamblul lumii, că vom răspunde interesului față de noi, care nu lipsește în multe locuri, că se vor găsi timp și mijloace pentru dezvoltarea raporturilor multiple cu vecinii noștri și cu vecinii acestora, pentru stabilirea și cultivarea de legături prietenești cu oricine se apropie de noi cu intenții prietenești, indiferent dacă are sau nu raporturi cu NATO și UE.

În sfârșit, în al treilea rând, nu numai apropierea noastră de structurile de securitate euro-atlantice, ci și prezumtiva noastră calitate de membru al acestora ar trebui să nu însemne în nici un caz renunțarea de către România la calitatea sa de stat suveran și independent. Desigur, integrarea presupune angajamente și obligații ale părții față de ansamblul în care se integrează. Și totuși, rămâne, ar trebui să rămână suficient câmp de manifestare, astfel încât ansamblul, întregul să nu fie o sumă mecanică a părților. Evident, pentru a se vedea ce se va putea face în această privință trebuie să se cunoască cerințele pe care NATO și UE le vor avea față de noi membri. Dar perspectiva admiterii României în aceste structuri, privită ca o perspectivă reală, ar trebui să înscrie în pregătirea noastră și un astfel de aspect. După cum se știe, în timp ce era membră a Tratatului de la Varșovia, România a refuzat să se lase antrenată în acțiuni politico-militare care contraveneau intereselor noastre naționale, inclusiv de securitate și aceasta în condiții când aparținea unui bloc dominat de o mare putere totalitară.

Ar trebui să putem spera că în noile alianțe spre care ne îndreptăm, formate din state democratice și credincioase valorilor democrației, România se poate integra rămânând ea însăși. Desigur, aceasta n-ar putea fi și nu va fi un dat, ci o stare, mai bine-zis șansa unei stări, a cărei atingere va depinde esențialmente de România însăși, de societatea românească ca atare. Cine ar putea, în aceste condiții, diminua răspunderile deosebite ce revin în acest sens tuturor factorilor politici care angajează țara în noi alianțe?

■ Prof. Dr. Constantin VLAD

DIN PRESA INTERNAȚIONALĂ SCRISOAREA PAPEI ADRESATĂ FAMILIILOR

Destinată să devină un nou best-seller al Bisericii Catolice, "Scrisoarea Papei adresată familiilor", dată publicității la 22 februarie are ambiția de a contracara amenințările împotriva familiilor, pe care Papa Ioan Paul al II-lea le consideră a fi în pericol.

Scrisoarea a fost tipărită într-un prim tiraj-pilot, ce cuprinde peste zeci de mii de exemplare, în principalele șapte limbi străine occidentale (italiană, spaniolă, franceză, germană, engleză, portugheză și polonă). Potrivit proiectelor Consiliului pontifical pentru familie, o difuzare masivă ar trebui să urmeze, riscând în final să facă să pălească tirajul noului Catehism universal.

Este vorba de o cârtică de 100 de pagini, cu titlul "Scrisoare către familia a Papei Ioan Paul al II-lea" (1994 este Anul Familiei), tipărită sub însemnele pontificale. Suveranul Pontif rezumă în acest text doctrina catolică asupra familiei într-o limbaj foarte simplu. Acest document, a subliniat cardinalul columbian Alfonso Lopez Trujillo, președintele Consiliului pentru familie, se prezintă "ca un text pe un ton foarte deosebit, neobișnuit pentru aceste documente de ordin religios: tonul confidențial". Poți avea impresia că șeful Bisericii Catolice, care nu a dorit să se sprijine exclusiv pe mass-media, a vrut să ajungă direct la inima familiilor cu ajutorul acestei cărți, ce va fi vândută la intrarea în bisericile din lumea întreagă.

Pentru Papa Ioan Paul al II-lea, pericolele care amenință familiile au devenit atât de numeroase și agresive încât a fost necesar să se recurgă la mijloace deosebite pentru a depăși obstacolele pentru transmiterea - uneori îndoielnică, după părerea sa - a acestor mesaje prin intermediul mass-media. "Sărbătorirea Anului Familiei îmi oferă fericită ocazie să bat la porțile caselor voastre, eu care aș dori să vă salut cu cea mai mare afecțiune pentru a discuta o clipă cu domniile voastre" - sunt cuvintele cu care se deschide Scrisoarea, înainte de a aborda pro-

blemele concrete.

Nici o noutate nu este cuprinsă în acest document în comparație cu învățăturile tradiționale ale Bisericii și ale Papei în ceea ce privește familia. Principala grijă a Suveranului Pontif este de a explica atitudinea ordinului religios al Bisericii căruia "i se reproșează adesea că este deja depășit și nereceptiv la cerințe în spiritul vremurilor moderne și că promovează o acțiune nocivă pentru umanitate și chiar pentru Biserica însăși" în asemenea măsură încât riscă să piardă simpatia credincioșilor.

Motivul cel mai profund este teama că "civilizația morții" va ieși victorioasă și că existența însăși a familiei va fi pusă în discuție, deși familia este cea prin intermediul căreia se desfășoară istoria omului, istoria salvării omenirii".

"Scrisoarea" ar urma să devină o armă pentru familie, "care se găsește în centrul marii confruntări dintre bine și rău, dintre viață și moarte, dintre dragoste și ceea ce se opune dragostei". De acum înainte, micuța carte alb-galbenă, alb-verde, alb-albastră sau alb-roșu - în funcție de limba în care este tipărită - va fi cadoul pe care Papa Ioan Paul al II-lea îl va face tuturor perechilor din lume care vor veni să-l viziteze la Vatican sau pe care le va întâlni în călătoriile sale prin lume.

Ioan Paul al II-lea a adresat direct "Scrisoarea" sa familiilor, fără să mai recurgă la intermedierea episcopilor sau a teologilor, cărora Papa le reproșează că sunt "depășiiți" de vremurile actuale. "Obstinaându-se să rămână pe pozițiile sale, Biserica va sfârși prin a-și pierde popularitatea, și credincioșii se vor îndepărta de ea. Însă cum să susții - comentează Papa - că Biserica este insensibilă la problemele atât de grave și atât de actuale?" Șeful Bisericii Catolice condamnă cu hotărâre "civilizația plăcerii, care transformă femeia în obiect pentru bărbați, pe copii în povară pentru părinți, iar familia în instituție stânjenitoare pentru libertatea membrilor ei". Papa citează

"unele programe de educație sexuală" sau "tendențele care favorizează avorturile", ce încearcă "să se disimuleze sub pretinsul «drept de opțiune» al celor doi soți și în special al femeii".

Suveranul Pontif condamnă pretinsa "securitate a vieții sexuale", propagată de "civilizația tehnică" și care "în realitate (...) este foarte periculoasă". Pericolul, în opinia lui, este "pierderea adevărului în ceea ce privește familia însăși, la care se adaugă cel al pierderii libertății și, în consecință, a dragostei înseși". Ioan Paul al II-lea condamnă totodată dragostea pretins liberă, ce se opune în mod incontestabil civilizației dragostei. "Nu se iau în considerație toate consecințele care decurg din aceasta, mai ales atunci când, pe lângă unul dintre soți, copiii sunt cei ce trebuie să plătească pentru faptul de a fi privați de tatăl sau de mama lor, condamnați să fie orfani când părinții lor sunt în viață".

Papa reafirmă că orice uniune care nu va fi cea dintre un bărbat și o femeie "nu poate fi recunoscută și confirmată drept «căsătorie»". Duminica trecută, el criticase rezoluția Parlamentului European care îi autorizează pe homosexuali să se căsătorească între ei și să adopte copii, atrăgând atenția responsabililor și organizațiilor internaționale "să nu cedeze în fața tentației unui aparent modernism".

Suveranul Pontif consideră, totodată, că șomajul constituie una din amenințările cele mai serioase pentru viața familială. "În consecință, mai mult ca oricând este indispensabil ca acesta să fie remediat prin soluții curajoase". El a cerut ca munca femeilor în căminele lor "să fie pusă în valoare la maximum". Scrisoarea condamnă utilizarea corpului uman ca "material", "ceea ce se întâmplă, de exemplu, în cazul manipulărilor de embrioane sau fetoși", ceea ce duce - în opinia sa - "la o groaznică eroare etică".

După ce a criticat spectacolele, programele de radio și televiziune în care predomină pornografia și violența, Suveranul Pontif a acuzat legislațiile "care nu respectă dreptul la viață încă din momentul concepției". "Dreptul la viață, afirmă el, devine astfel apanajul exclusiv al adulților, care se servesc chiar de parlamentele lor pentru a face să le fie adoptate proiectele și pentru a-și promova interesele personale". "Ne găsim, declară Papa, în fața unei uriașe amenințări la adresa vieții, nu numai a indivizilor, ci a întregii civilizații." (Text transmis de agenția A.F.P.)

PERMANENȚE ROMÂNENEȘTI

NICOLAE TITULESCU ȘI POLITICA IZVORĂTĂ DIN INTERESUL PATRIEI

"Vrem să fim prietenii tuturor națiunilor, dar în treburile noastre nu primim ca stăpân decât pe noi înșine"

Caracterizat succint, diapazonul vederilor și pozițiilor lui Nicolae Titulescu în problemele relațiilor internaționale cuprinde, într-o viziune dialectică, adeziunea neștrămutată la promovarea intereselor vitale ale ambilor poli ai acestor relații: națiunea proprie și umanitatea. "Ca român, născut din părinți români, crescut la școala lui Take Ionescu și a lui Vintilă Brătianu - declara el în 1936 - fac din naționalismul (patriotismul - n.n.) românesc o dogmă atât în afară cât și înăuntru. Nu dau dreptul nimănui din afară să se amestece în treburile noastre launtrice; cer, dimpotrivă, ca directivele politicii noastre interne să fie pur românești". Și definind cealaltă față a medaliei, diplomatul român declara în 1933: "Relele provin din faptul că națiunile nu-și dau seama că, în ciuda tuturor deosebirilor, ele alcătuiesc, la urma urmelor, un tot indivizibil. Omul nu poate fi străin omului numai prin faptul că între ei se ridică o graniță. Și pacea nu înseamnă nimic altceva decât conștiința universalității speței umane".

112 ani de la nașterea marelui diplomat

Condiția obligatorie a unității indisolubile dintre cei doi poli ai politicii internaționale era însă respectarea integrală a cerințelor legitime proprii fiecăruia dintre ei, fără ignorarea sau minimalizarea nici a intereselor naționale, nici a celor universale. Exprimând această idee politică fundamentală, Titulescu spunea în 1935: "Sunt adânc uman, dar... am curajul de a spune public că umanitatea nu mă interesează dacă România nu-și găsește locul în sânul ei".

Definitiv de acest binom, gândirea politică a lui Titulescu pe plan diplomatic a avut în centrul său ideea menținerii și consolidării păcii pentru popoarele continentului european și ale întregii lumi. "Bunul cel mai de preț al unei țări - considera el - este pacea prelungită, care singură îngăduie unei națiuni să-și găsească drumul, care singură îngăduie să se aducă civilizației generale binefacerile creatoare ale geniului național".

De la național, prin regional la universal

Alături de progresul spiritului de pace, și ca un factor al acestuia, Titulescu lega consolidarea păcii de ceea ce el numea "organizarea păcii". Noi știm - arăta el - că "pacea nu este un simplu cuvânt și că pentru a o obține nu ajunge s-o afirmi, trebuie s-o organizezi". Ceea ce presupunea un complex de mijloace și părghii, între care pe primul plan se situa asigurarea securității colective, prin instrumentele Societății Națiunilor, cât și prin pacte regionale de securitate, încheiate sub egida și în spiritul principiilor acesteia, în vederea descurajării efective a agresiunii. În acest spirit a definit Titulescu însăși metoda de bază a diplomației românești promovate de el: "Coordonarea progresivă a acțiunii noastre cu aceea a statelor cu interese comune, până la integrarea ei în

grupuri internaționale din ce în ce mai mari. De la național prin regional la universal, iată lozincă României peste graniță". Mica înțelegere și înțelegerea Balcanică, instrumente regionale puse în slujba păcii prin apărarea integrității teritoriale și securității țărilor membre, între care și România, au fost orientate tocmai în această direcție.

Diplomatul român a întrevăzut, în perioada interbelică, evoluția în direcția unor forme de integrare internațională, pe plan economic și politic. "Și eu cred - spunea el, în 1934, în parlament - ... că evoluția împinge statele la alcătuirea internațională noi, astfel ca unitatea economică și politică ce reprezintă să fie din ce în ce mai mare". De la tribuna Societății Națiunilor, al cărei președinte era, el chema, în 1931, la deschidere spre asemenea forme noi de viață colectivă și noi adevăruri, deoarece "nu putem să rămânem încremenți în formele trecutului", dar, totodată, avertiza împotriva pripelii, a improvizăției, pentru că "nu putem, în numele viitorului, să facem un salt în necunoscut".

Principala formă de integrare politică căreia Titulescu i-a consacrat cu prioritate eforturile a fost, desigur, Societatea Națiunilor, în care vedea, pe bună dreptate, un instrument apt să asigure pacea și securitatea internațională. El n-a închis însă ochii asupra lipsurilor în documentele constitutive și în activitatea acesteia și a celei mai însemnate dintre ele - cedarea în fața revizionismului revanșard și a agresiunii directe.

Un postulat fundamental al cugetării politice și activității diplomatice ale lui Titulescu l-au constituit apărarea frontierelor statornice în urma primului război mondial, intangibilitatea tratatelor prin care se statornicise ordinea europeană postbelică. Titulescu s-a opus cu toată energia tendinței unor mari puteri europene ca și a Societății Națiunilor, de a admite pretenția de revizuire, fie chiar și parțială, a tratatelor și,

respectiv, a frontierelor din Europa Centrală și de Est. Referindu-se la răspunsul negativ al Micii Înțelegeri dat cererii adresate în acest sens, de Ungaria, Ligii Națiunilor, el spunea în discursul rostit în parlament în primăvara anului 1934: "Nu este forță pe lume care să ne facă să ne schimbăm răspunsul. Și nu este autoritate internațională care să dispună de teritoriile noastre fără voia noastră, căci teritoriile oricărei țări depind exclusiv de Constituția și parlamentul ei național".

Respingând cu hotărâre, în același discurs, revizionismul ungar și dezvăluind obiectivele lui de lungă perspectivă, Titulescu declara că "nu putem să tratăm acest revizionism, cu metodele și manifestările lui, decât ca un pericol și, cu toată dorința de prietenie cu Ungaria, să-i fixăm limite peste care nu-i îngăduim să treacă...". Noi - continua el - am spus în repetate rânduri Ungariei și i-o spunem din nou și azi: o înțelegere între noi este și în interesul general al păcii și în interesul celor două țări. Dar o înțelegere devine imposibilă, dacă cu prilejul ei se ridică chestiunea schimbării hotarelor țării. Ungaria știe tot așa de bine ca și mine că prin propaganda la care se dedă nu va putea cînti hotarele noastre nici

pe un singur metru pătrat. Atunci, de ce o face? Explicația este simplă. Scopul manifestațiilor revizioniste este demoralizarea țărilor vizate și ținerea trează în opinia publică ungară a unei speranțe nelămurite în vremuri mai bune. Cu alte cuvinte, aceste manifestațiuni constituiesc o armă de luptă în războiul juridic care, din nefericire, se confundă astăzi cu starea de pace. Dacă este așa, nimic nu ar servi mai mult jocul adversarilor unității noastre naționale decât a ne lăsa intimidată de asemenea manifestațiuni. Nu o vom face".

"Nu vom renunța niciodată la principiul egalității statelor"

Concomitent cu fundamentarea principiului intangibilității frontierelor, Titulescu, ca om de știință înzestrat cu acuitatea scrutării viitorului, a subliniat că existența unor frontiere rigide frânează dezvoltarea largă a raporturilor dintre națiuni, pronunțându-se pentru un viitor în care nu vor mai exista pericolele grave la adresa păcii și independenței popoarelor, în favoarea unei permeabilități pronunțate și chiar a unei "spiritualizări a granițelor", cum o numea el. Evident, o asemenea viziune, ce izvora din convingerile umaniste ale lui Titulescu, nu putea fi realizată într-o perspectivă imediată și nu putea avea nimic comun cu revizuirea granițelor. În acest sens, declara el, în 1934, cu prilejul semnării pactului Înțelegerii balcanice, că "dacă pentru semnarea de la Atena frontierele teritoriale sunt un lucru definitiv și indiscutabil", totuși "noi suntem gata să întreprindem, împreună cu toți acei care vor recunoaște definitiv și loial frontierele noastre, o vastă muncă de apropiere economică și politică, care va devaloriza treptat aceste frontiere, până la spiritualizarea lor definitivă".

Declarațiile lui, concomitente și chiar ulterioare acestor aprecieri, în apărarea independenței naționale a țării arată limpede că ele nu pot fi interpretate ca o dezarmare morală, ca o renunțare la apărarea intereselor naționale ale țării, ci numai ca o recunoaștere onestă a unei perspective atrăgătoare pentru omenire, dar la care nu se poate ajunge decât prin respectarea riguroasă a individualității și a drepturilor suverane ale popoarelor. "Vrem să fim prietenii tuturor națiunilor - declara Titulescu în 1934 - dar în treburile noastre nu primim ca stăpân decât pe noi înșine". Aceeași idee fundamentală a independenței românești, exprimată și mai explicit, cu referire expresă la marile puteri, era formulată în termeni următori de ministrul de externe al României doi ani mai târziu: "Vrem prietenia tuturor marilor puteri, fără deosebire... Suntem gata să dăm tuturor acestor puteri dovezile concrete ale sincerei noastre dorințe de a trăi cu ele în pace și prietenie. Dar în schimb nu vom renunța niciodată în favoarea nici uneia și nici chiar în favoarea tuturor marilor puteri împreună la principiul egalității statelor, adică la dreptul suveran de a dispune fiecare de soarta noastră și de a nu primi niciodată o hotărâre care să ne privească la care noi nu am consimțit".

Principiul egalității statelor, mari sau mici, în relațiile internaționale, corolar logic al independenței lor, a constituit, la rândul său, un principiu de bază, a cărui recunoaștere de fapt, N. Titulescu s-a străduit să o

obțină în practica diplomatică. "Noi - spunea el - nu revendicăm ranguri aristocratice în viața internațională; în schimb, nu vom renunța niciodată la egalitatea cu ceilalți, așa de greu câștigată".

Titulescu a criticat și respins cu fermitate ideile care preconizau renunțarea la suveranitatea statelor și extirparea din politica acestora a sentimentului național. "A preconiza drept soluție pentru instituirea păcii permanente, în starea de fapt actuală, abolirea suveranității înseamnă - sublinia el - nu numai a preconiza o soluție imposibilă, ci și, dacă am porni pe această cale, a arunca lumea în haos și anarhie, pentru că nu se poate încă deluși limpede nici felul cum ar fi realizată, nici felul cum ar fi concepută organizarea nouă cu care ar urma să intre în vigoare".

O problemă care a grevat, în perioada interbelică, asupra independenței și suveranității României a fost aceea a regimului minorităților impus prin tratatul de pace, regim criticat de Titulescu, ca și de ceilalți oameni de stat români ai vremii. "Obligațiile statelor față de minorități - reclama Titulescu - trebuie să fie universale, sub formă de drept sau sub formă de morală." Numai astfel se putea evita situația inechitabilă creată unor țări ca România în legătură cu care problema respectivă era folosită ca o sursă de denigrare constantă a țării și de amestec în treburile ei interne. Ridicându-se împotriva unor asemenea situații, Titulescu sublinia, în conferința Societatea Națiunilor și minoritățile, ținută la Academia Diplomatică de la Paris, în martie 1929: "Extinderea obligațiilor actuale... numai în sarcina unor state, fără perspective de a se ajunge la un sfârșit, oricare ar fi bunăvoința arătată minorităților, oricare ar fi eforturile pe care le facem pentru a realiza în privința lor dorințele cele mai mari, toate acestea nu ar duce decât la slăbirea consolidării statelor". Statele care au conaționali în alte țări, spunea Titulescu în conferința menționată, "au interesul legitim să vadă că s-a asigurat maximum de protecție foștilor lor supuși", în timp ce statele în care trăiesc asemenea minorități au "interesul tot atât de legitim să nu vadă că se constituie în cadrul organismului național forme străine de acesta, oricare ar fi ele, adică să nu îngăduie crearea unui stat în stat...".

Cea mai bună soluție în această problemă, spunea marele diplomat român în discursul rostit în calitate de președinte la încheierea celei de-a XI-a sesiuni ordinare a Adunării Societății Națiunilor, în octombrie 1930, "constă într-o colaborare sinceră și loială între minorități și guvernele de care acestea depind".

Cerințele reprezentării demne a intereselor țării în exterior l-au determinat pe Nicolae Titulescu să formuleze cu insistență, în atenția partidelor de la noi, principiul potrivit căruia politica externă este politica țării întregi și că rivalitățile exagerate dintre ele, inclusiv pe acest teren, dăunează imaginii României în fața străinătății și, implicit, realizării intereselor noastre naționale. În pofida acestor dificultăți, el a reușit să promoveze o politică externă despre care se poate spune cu îndreptățire că "nu e nici monopolul unui om, nici apanajul unui partid. E o politică profund națională, ale cărei reguli, metode și feluri își trag toate originea din interesul patriei".

■ Dr. Marin NEDELEA

REVISTA
OPINIA
națională

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presel Libere nr.1, sect. 1 București - România.

TIPOGRAFIA **FED**

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45